

Kruisen Scandinavisch roodbont

plussen en minnen

- + goede gezondheid en vruchtbaarheid
- + sterk beenwerk
- + vitale kalveren
- uivorm
- kleiner formaat
- variatie binnen de populatie

Gezondheid u it Scandinavië

Zweden en Noren scoren positief in grootschalige Californiëproef

Al tientallen jaren fokken veehouders uit Noorwegen, Zweden en Denemarken op gezondheid en vruchtbaarheid. Amerikaanse proeven bevestigen deze kracht in kruisingen.

'Scandinavische rode' is een verzamelnaam voor vier verschillende populaties uit Scandinavië: de Deense roden, de Ayrshires uit Finland, verder de Noorse en de Zweedse roodbonten.

Voor de laatste twee maken opgang bij het kruisen. Dat komt door een kruisingproef met HF in Californië op zeven grote melkveebedrijven. Vanaf juni 2002 kalfden in totaal 328 Scandinavische kruisingdieren af van dertien verschillende vaders (negen uit Noorwegen en vier uit Zweden). De resultaten baarden opzien: de kruisingen van de Noren en de Zweden, gemakshalve bij elkaar genomen, produceerden 2,2 procent minder melk dan de zuivere HF-dieren, maar wel evenveel kilo's vet en eiwit.

Meer verschil was er te vinden in de gezondheidskenmerken. De kalveren van de Scandinavische stieren werden een stuk gemakkelijker geboren. Het percentage doodgeboren kalveren bij vaarzen was met 7,9 procent bijna de helft minder in vergelijking met zuivere HF-stieren. Ook de kruisingkoeien zelf kalfden gemakkelijker af en brachten minder dode kalveren op de wereld. Ze werden bovendien gemiddeld drie weken eerder drachtig en meer dieren overleefden de eerste lactatie.

Eerste kruisingen eind jaren tachtig

Eind jaren tachtig werd er in Nederland ook al gekruist met Zweedse roodbonten. Bedrijven met roodbonte koeien zochten een alternatief. Het tegenvallende exterieur stond verder gebruik van de Zweedse roden in de weg. De kruisingen waren kleiner van formaat en het uierbeeld was matig. De pro-

Geen ras, maar populatie

De Noorse en Zweedse genetica worden gezien als vergelijkbaar, met het verschil dat de Zweden hun fokkerij gesloten houden. De Noren wisselen stieren uit met Zweden en ze laten ook de Finse Ayrshires toe. Tot 1980 gebruikten ze mondjesmaat HF, ver weg in de stamboom komt Paclamar Bootmaker zelfs nog voor. Vanaf 1980 mag alleen genetica uit Scandinavische landen nog invloed uitoefenen op het Noorse fokprogramma. Van een ras spreken de Scandinaviërs zelf niet omdat de bloedvoering te divers is, ze noemen het dan ook een populatie.

De Scandinavische koeien variëren in kleur van zwart tot rood en van nagenoeg effen tot roodbont. Ze zijn gemiddeld 1,35 tot 1,40 meter hoog en daarmee kleiner van stuk dan de Holsteindieren. Hoewel bespiering in het fokprogramma bewaakt wordt, is het toch een typisch melkras. De dieren zijn hard van skelet en vallen op door een functioneel gevormd kruis waar kalveren zeer makkelijk uit geboren worden. Ook de benen zijn hard van bot en de klauwen vaak zwart. De uiers zijn niet fraai om te zien, hebben weinig achteruier, zijn soms wat ruim en niet in balans. Binnen de fokprogramma's is er veel aandacht voor uivorm. Bij de Noren heeft ook hoornloosheid de aandacht: 25 procent van de populatie is genetisch ontdaan van hoorns.

Gezondheidsdatabase

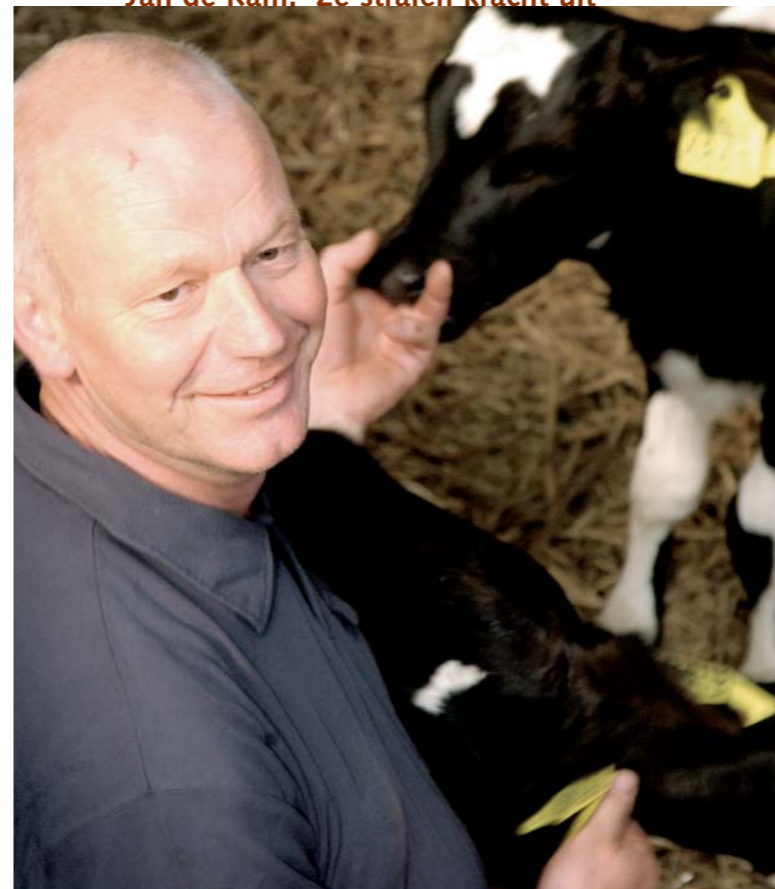
De unieke database met diergezondheidsgegevens, verkregen via de administratie van dierenartsen, zorgt in Scandinavië voor een betrouwbare fokwaarde voor elke stier. Elke stier krijgt voor celgetal, mastitisresistentie en vatbaarheid voor ziekten betrouwbare cijfers. De secundaire kenmerken spelen al zo'n dertig jaar een rol in Zweden en Noorwegen. Wat is daar-

ducties vielen niet tegen en ook de secundaire kenmerken waren goed.

Nu kenmerken als gezondheid en vitaliteit belangrijker zijn geworden, krijgen de Scandinavische stieren opnieuw kans, ditmaal vooral bij zwartbont.

van het resultaat? Het celgetal van de Scandinavische koeien is 25.000 cellen lager vergeleken met HF-dieren in Scandinavië. De Deense roden vormen een iets andere populatie. Daar is de invloed van HF behoorlijk groot in geweest, maar na Stadel is het fokprogramma zo'n tweeënhalve jaar geleden gesloten voor HF. Men ziet het als een pre om genetisch zo ver mogelijk van de HF af te staan en zodoende de meeste heterosis te leveren. De Deense roden zijn door hun HF-avontuur groter van formaat en hebben ook een keurige uivorm. De variatie in deze populatie van 45.000 dieren is dan ook minder groot.

Jan de Kam: 'Ze stralen kracht uit'

De totale populatie van Noorse, Deense en Zweedse roodbonten omvat zo'n 500.000 dieren. Jaarlijks testen de veehouders 250 proefstieren. Binnen het samenwerkingsverband Nordic zal de fokkerij tussen Denemarken, Zweden en Finland verder versterkt worden met uitwisseling van fokprogramma's, stieren en een gezamenlijke fokwaardeberekening. Wellicht komt het daardoor ooit nog eens tot een ras.

Alice Booij

Ontevreden over zijn zwartbonten is hij zeker niet en het is ook niet zo dat Jan de Kam problemen op zijn bedrijf heeft. 'Je bent ondernemer, dus je probeert ook eens wat anders', noemt hij de reden voor het inkruisen met de Scandinavische roodbonten. 'Ik hoop in duurzaamheid wat te winnen.'

De veehouder uit het Friese Oldeboorn heeft vorig jaar dertig rietjes gekocht om op zijn 135 melkkoeien (gemiddeld 8800 kilo met 4,30% vet en 3,60% eiwit) te gebruiken. 'De Scandinavische koeien spreken me aan, ze zijn hard, dat heb ik in Noorwegen zelf gezien. Maar ik ben vooral onder de indruk van de resultaten uit de Amerikaanse proeven.'

Over de productie van de kruisingen maakt De Kam zich geen zorgen. 'Ik hoop wel dat de uiers goed bruikbaar zijn.' Inmiddels is er een aantal kalveren geboren. 'Ze zijn heel gemakkelijk geboren en ook erg vitaal, is mijn eerste indruk.' Ze kleuren zwart met witte vlekjes, de klauwen zijn zwart en het beenwerk sterk. 'Ze stralen kracht uit.'

Voorlopig kijkt de veehouder, die samen met een medewerker en zijn zoon het bedrijf runt, het nog even aan. 'Eerst maar eens afwachten hoe ze uitgroeien en hoe ze produceren. En natuurlijk wat de kalveren opbrengen, ik hoop geen Jersey-prijzen.'

Met welke stier hij ze gaat insemineren is nog niet bekend. 'Ik heb nog een jaar de tijd om daar over na te denken. Misschien wel met een roodbonte HF, dan krijgen we ook de rode kleur er nog bij, dat maakt het extra leuk.'